

Anna Jodełko

Joanna Domańska

Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach
Koło Ekonomiczne

Rynek kart płatniczych w Polsce The market of payment cards in Poland

Streszczenie: *Karty płatnicze, jako nowoczesny instrument finansowy, na przestrzeni ostatnich lat zyskały duże grono zwolenników. Ich popularność na polskim rynku stale rośnie, pomimo odnotowanych przestępstw związanych z ich wykorzystaniem. Amatorzy kart płatniczych, których przybywa wraz z upływem lat, wychodzą z założenia, iż większym zagrożeniem jest wykorzystywanie tradycyjnych metod płatniczych. Mogąc wybierać z bogatej oferty banków mają możliwość dostosowania umowy do własnych potrzeb i preferencji. Lojalność klientów zostaje doceniona przez podmioty emitujące karty poprzez przyznanie kart uprzywilejowanych. Dla ich posiadaczy jest miernikiem prestiżu, a także źródłem dodatkowych korzyści. W związku z powyższym należy dążyć do ciągłego rozwoju sektora kart płatniczych w Polsce, przy jednoczesnym minimalizowaniu szkodliwości przestępstw z nim związanych.*

Abstract: *Credit cards, as modern financial instrument, they have gained year on area last big bunch of apologist follower. Popularity grows on polish market permanently, despite written down crimes related with their utilization. Amateurs of credit cards, years arrives along with passage which, they come from, that taking advantage of traditional method is greatest threat payment disbursing official. Capability to fitting of agreement convention can choose have from rich offer of bank for personal requirements and preference. Loyalty of client has been appreciated by subjects through conceding of admitting of preferred card emitting card. There is meter of prestige for their holders, as well as source of additional benefit. It belongs to tend at continuous development of evolution sector of credit card by reason of above-mentioned in Poland, at simultaneous minimizing harmfulness of crime with before related.*

Wstęp

Rozwój bankowości nierozzerwalnie wiąże się z problematyką dotyczącą kart płatniczych. Zagadnienie to nie jest także obce polskiemu rynkowi. Już od ponad pięćdziesięciu lat jest stale rozwijane, a banki nieustannie prześcigają się w tworzeniu atrakcyjnych ofert, mających na celu zaspokojenie potrzeb jak największej liczby klientów. Aby to osiągnąć, wykorzystywane są nowoczesne technologie, które ułatwiają posługiwanie się kartą nie tylko na rynkach krajowych, ale również na rynku międzynarodowym. Stwarza to możliwości, o których nie marzyły wcześniejsze pokolenia. Odległość przestaje mieć znaczenie, a dokonywanie transakcji jeszcze nigdy nie było tak proste, wygodne i szybkie.

Mówiąc o kartach płatniczych, nie sposób nie uwzględnić ich różnorodności. Każda osoba posiadająca zdolność kredytową może wybierać spośród wielu ofert dostosowanych do wieku, statusu czy stanu majątkowego. Posiadanie kart płatniczych wiąże się z wieloma zaletami, do których można

zaliczyć m.in. oszczędność czasu, mniejsze ryzyko związane z kradzieżami, a także dodatkowe rabaty udzielane przez podmioty usługowo-handlowe.

Karty płatnicze poza wszelkimi udogodnieniami mają niestety swoje drugie oblicze. Każdy użytkownik posługujący się danym instrumentem finansowym narażony jest na niebezpieczeństwo utraty środków pozostających na rachunku bankowym. Kreatywność przestępców utwierdza w przekonaniu, że należy wciąż poszukiwać nowych form ochrony przed szkodliwym procederem.

Istota i klasyfikacja kart płatniczych

Początki obecnych kart płatniczych można dostrzec już na początku XX wieku. Pierwszym bodźcem do stworzenia tej formy płatności było zminimalizowanie ryzyka związanego z noszeniem przy sobie znaczących ilości gotówki. Pierwotnie karta pełniła funkcję instrumentu, który zapewniał łatwiejszy dostęp do uzyskania kredytu konsumpcyjnego. W późniejszych etapach jej zakres znacznie się poszerzył¹. Karty płatnicze są terminem odnoszącym się do dokumentów, pozwalających jej właścicielowi na zakup towarów i usług bez konieczności fizycznego przekazania gotówki. W ten sposób zostaje ograniczone potencjalne zagrożenie związane z kradzieżą pieniędzy. Karta płatnicza jest elementem elektronicznych instrumentów płatniczych, które stopniowo opanowują rynki i wypierają podstawowe formy płatności. Realizuje w ten sposób jedną z zasadniczych funkcji pieniądza, gdyż staje się ona powszechnie akceptowanym środkiem wymiany. Jej masowe stosowanie przyczynia się do rozwoju gospodarczego państwa, a tym samym staje się kolejnym krokiem w kierunku rozwoju bankowości².

Klasyfikacji kart płatniczych można dokonać uwzględniając różnorodne kryteria. Poza budową oraz rozmiarem, który jest wspólny dla wszystkich kart zgodnie ze standardami prawa międzynarodowego, karty różnią się od siebie funkcjami charakterystycznymi dla poszczególnych ich odmian³. Pierwszym podziałem, jaki można wyróżnić jest ten, w którym cechą różnicującą jest osoba posiadacza. Klasyfikację ilustruje rys. 1.

Karty podstawowe są bezpośrednio związane z prowadzonym rachunkiem bankowym. Posiadaczem karty jest osoba, do której należy powiązany z nią rachunek. W przypadku upoważnienia osób trzecich do korzystania ze środków zgromadzonych na danym rachunku, otrzymują one karty dodatkowe. Istnieje także możliwość nadania dwóch kart podstawowych do jednego rachunku bankowego. Taka sytuacja ma miejsce w przypadku małżeństw, w których obie strony są współposiadaczami⁴.

Innym rodzajem karty są karty dodatkowe. Jak wyżej wspomniano, nadaje się je z polecenia posiadacza karty podstawowej. Osobą taką może być: małżonek posiadacza, dziecko zarówno pełnoletnie, jak i małoletnie, osoba spokrewniona z posiadaczem oraz osoba trzecia. Karta dodatkowa pełni takie same funkcje, jak karta podstawowa. Zasadniczą różnicą jest to, iż kartę

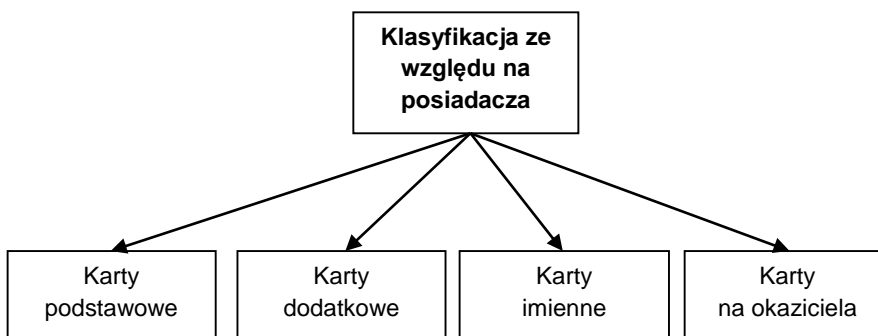
¹ J. Kukulski, I. Pluta, *Karty płatnicze. Teoria i praktyka*, Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 1998, s. 13.

² J. Masiota, *Elektroniczne instrumenty płatnicze*, Oficyna Wydawnicza BRANTA, Bydgoszcz–Poznań 2003, s. 19-21.

³ *Ibidem*, s. 41.

⁴ *Ibidem*, s. 44.

podstawową otrzymuje właściciel rachunku bankowego, a karta dodatkowa dotyczy rachunku drugiej osoby⁵.

Rysunek 1. Klasyfikacja ze względu na osobę posiadacza

Źródło: J. Masiota, *Elektroniczne instrumenty płatnicze*, Oficyna Wydawnicza BRANTA, Bydgoszcz–Poznań 2003, s. 44.

Dodatkowym zabezpieczeniem dysponują karty imienne. Wyróżnia je podpis ich posiadacza. Znajduje się on na rewersie karty, na silikonowym pasku. Pełni rolę identyfikacji właściciela karty, którego wzór podpisu znajduje się w placówce bankowej⁶.

Wśród klasyfikacji ze względu na posiadacza karty można wyróżnić także karty na okaziciela. Są one powszechnie stosowane, jednakże posiadają pewne ograniczenia. Ich zasięg skupia się wyłącznie w obrębie jednego domu towarowego, miasta czy przedsiębiorstwa⁷.

Kolejnym kryterium klasyfikacji kart płatniczych jest podział pod względem ich funkcji. Niekiedy trudno jednoznacznie określić, do którego z typów należy posiadana karta, ponieważ wraz z rozwojem technologii różnice zacierają się. Dzieje się tak, gdyż konkurujące ze sobą banki, chcąc jak najbardziej uatrakcyjnić własną ofertę, wciąż poszerzają zakres proponowanych przez siebie usług związanych z kartami⁸.

Cechą charakterystyczną kart kredytowych, wydawanych przez banki i inne instytucje m.in. podmioty handlowe, jest nałożony na jej posiadacza limit kredytowy. Dzięki temu właściciel może korzystać ze środków, nie będących jego własnością, ale zaciągnięty kredyt musi spłacić w określonym terminie. Średni okres regulowania powstałych zobowiązań wynosi 25-30 dni od dnia, w którym posiadacz karty otrzymał wyciąg przedstawiający kwotę, którą musi uregulować. W przypadku terminowych spłat część zobowiązań może ulec tymczasowemu odroczeniu, jednakże wiąże się to z koniecznością spłaty naliczonych odsetek⁹. Wyróżnia się dwa podstawowe rodzaje kart kredytowych, które różnią się pod względem oprocentowania.

⁵ *Ibidem*, s. 44-45.

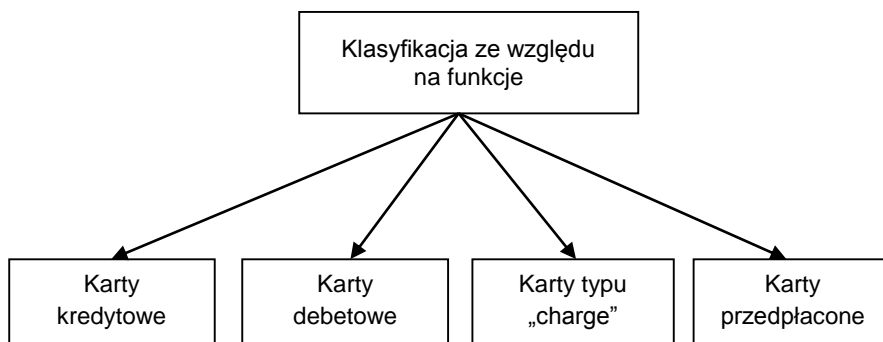
⁶ *Ibidem*, s. 46-47.

⁷ *Ibidem*, s. 47.

⁸ J. Kukulski, I. Pluta: *Karty płatnicze...*, *op. cit.*, s. 25-27.

⁹ *Ibidem*, s. 26.

W sytuacji, w której właściciel karty spłaca całość swoich zobowiązań w wyznaczonym terminie, bank nie nalicza odsetek. Drugim przypadkiem jest ten, w którym bez względu na datę regulowania zobowiązania kwota kredytu wzrasta o odsetki naliczane od dnia dokonania transakcji. Warto zaznaczyć, iż stopa oprocentowania kredytu powstałego w wyniku posługiwania się kartą, jest wyższa od standardowego kredytu zaciągniętego w banku¹⁰.

Rysunek 2. Klasyfikacja ze względu na funkcje

Źródło: J. Masiota, *Elektroniczne instrumenty płatnicze*, Oficyna Wydawnicza BRANTA, Bydgoszcz–Poznań 2003, s. 47

Kartami debetowymi można regulować płatności do sumy zgromadzonych środków na rachunku bankowym. W praktyce właściciel takiej karty może nieco przekroczyć saldo zgodnie z wytycznymi ustalonymi podczas podpisywania umowy. Gdy posiadacz karty skorzysta z udzielonego mu prawa, zobowiązany jest do uregulowania powstałego zobowiązania finansowego. W przeciwnym wypadku bank będzie zmuszony naliczyć odsetki, a w niektórych przypadkach zastrzec kartę, a nawet wyegzekwować jej zwrot¹¹. Karty debetowe dzielą się na dwa typy: rozliczane elektronicznie i klasyczne. Z pierwszych można korzystać tylko i wyłącznie w określonych punktach, a mianowicie takich, które posiadają terminale elektroniczne. Natomiast z kart klasycznych można korzystać w każdym punkcie oraz bankomacie, który obsługuje karty danego podmiotu¹².

Kolejnym rodzajem kart, ze względu na funkcję, są karty typu „charge” zwane także obciążeniowymi. Działają one na zbliżonych zasadach do kart kredytowych. Dzięki takiej karcie jej posiadacz ma możliwość zaciągania krótkoterminowego zobowiązania tzw. kredytu kupieckiego. Właściciel ma obowiązek spłaty powstałych zaległości w jak najkrótszym terminie. Po otrzymaniu wyciągu bankowego musi uregulować należności. Może tego dokonać wykorzystując środki własne lub te zgromadzone na rachunku. W przypadku nie wywiązania się z umowy posiadacz owej karty zobowiązany jest do spłaty odsetek¹³.

Karty przedpłacone różnią się w stosunku do wyżej wymienionych kart tym, iż posiadają zakodowaną wartość na pasku magnetycznym lub mikroprocesorze.

¹⁰ A. Bury: *Karty płatnicze w Polsce*, Wyd. CeDeWu, Warszawa 2001, s. 25.

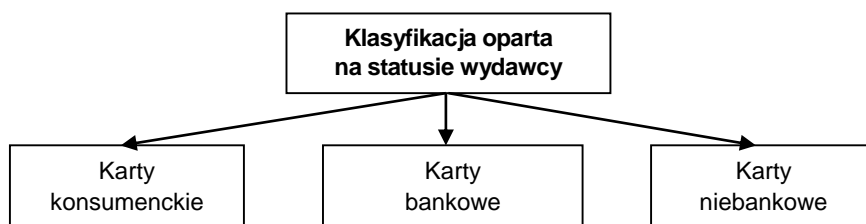
¹¹ J. Masiota: *Elektroniczne instrumenty...*, *op. cit.*, s. 49.

¹² A. Bury, *Karty płatnicze...*, *op. cit.*, s. 26.

¹³ J. Kukulski, I. Pluta, *Karty płatnicze...*, *op. cit.*, s. 26-27.

Dzięki nowoczesnej technologii na karcie zapisywane są dane o wszelakich transakcjach dokonywanych przez jej posiadacza¹⁴. Wśród kart przedpłaconych wyróżnia się dwa rodzaje: karty z możliwością doładowywania oraz bez takiej możliwości. W przypadku pierwszej istnieje ustalony limit. W sytuacji wykorzystania dostępnych środków istnieje szansa doładowania danej karty. Gdy osoba jest posiadaczem karty bez funkcji uzupełniania środków może jedynie dokonać drobnych transakcji, a po wyczerpaniu limitu karta staje się nieprzydatna¹⁵.

Literatura przedmiotu wśród różnych klasyfikacji kart płatniczych wyróżnia także podział oparty na statusie wydawcy, co zostało zaprezentowane na rys. 3.

Rysunek 3. Klasyfikacja oparta na statusie wydawcy

Źródło: J. Masiota, *Elektroniczne instrumenty płatnicze*, Oficyna Wydawnicza BRANTA, Bydgoszcz–Poznań 2003, s. 63

Posiadacze kart konsumenckich mogą być uprawnieni do korzystania z przywilejów oraz upustów związanych bezpośrednio z wydawcą karty. Zasadniczym celem przyznawania tych kart jest zdobycie klientów w dłuższej perspektywie czasowej¹⁶. Głównym przeznaczeniem kart bankowych jest możliwość regulowania nią płatności oraz całodobowa wypłata środków pieniężnych z bankomatów. Karty niebankowe są wydawane przez instytucje finansowe nie będące bankami. Są one w mniejszym stopniu spopularyzowane w odróżnieniu od kart bankowych. Na posiadanie tych kart mogą sobie pozwolić jedynie osoby posiadające na swoim koncie znaczne sumy pieniężne. Właściciel takiej karty upoważniony jest do korzystania z szeregu dodatkowych przywilejów¹⁷.

Zwykle z największym prestiżem kojarzy się posiadanie złotej karty płatniczej. Jest ona jedną z trzech kart wyszczególnionych w klasyfikacji związanej z dodatkowymi korzyściami.

Najczęściej spotykanymi kartami są karty zwykłe, powszechnie użytkowane. Jednakże są stopniowo wycofywane z rynku. Posiadaczem takiej karty może być osoba, która posiada płynność finansową¹⁸.

Złote karty są kierowane do najzamożniejszych klientów. Użytkowanie tych kart niesie ze sobą wiele udogodnień. Warto zaznaczyć, iż nie są to tylko zniżki w ramach zakupów, ale także pomoc prawna i opieka lekarska oraz

¹⁴ J. Masiota, *Elektroniczne instrumenty...*, op. cit., s. 50.

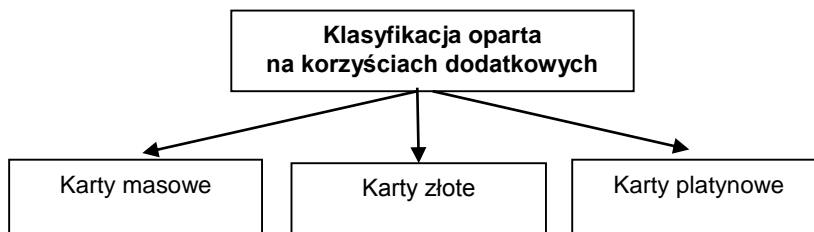
¹⁵ A. Bury, *Karty płatnicze...*, op. cit., s. 29.

¹⁶ J. Masiota, *Elektroniczne instrumenty...*, op. cit., s. 64.

¹⁷ *Ibidem*, s. 65.

¹⁸ *Ibidem*, s. 66.

ubezpieczenia. Złota karta jest swoistą nagrodą dla klienta za owocną współpracę z bankiem¹⁹.

Rysunek 4. Klasyfikacja oparta na korzyściach dodatkowych

Źródło: J. Masiota: *Elektroniczne instrumenty płatnicze*, Oficyna Wydawnicza BRANTA, Bydgoszcz–Poznań 2003, s. 66.

Karty platynowe są oferowane dla najpoważniejszych klientów. Są to osoby na tyle zamożne, że mogą bez ograniczeń wypłacać większe kwoty pieniężne na zaspokajanie własnych potrzeb, a saldo ich rachunku bankowego jest zawsze wysokie. Podobnie do karty złotej – platynowa wiąże się z wieloma przywilejami. Prawa i obowiązki właściciela reguluje zawarta umowa²⁰.

Korzyści wynikające z posługiwania się kartami płatniczymi

Rozwój elektronicznych instrumentów płatniczych nierozzerwalnie wiąże się ze wzrostem popularności bankowych instrumentów finansowych. Tempo, w jakim rośnie ilość użytkowników kart płatniczych, pozwala przewidywać, iż wyprą one w przyszłości gotówkę z codziennych transakcji. Jednak warto mieć na uwadze, że posługiwanie się kartami płatniczymi niesie ze sobą nie tylko korzyści, ale może także stać się źródłem poważnych zagrożeń²¹.

Jednym z podmiotów czerpiącym zyski z obrotów kartami płatniczymi jest bank emitujący dany instrument finansowy. Karty płatnicze opierając się na transakcjach bezgotówkowych, stwarzają możliwość bankom na zaoferowanie klientom większej liczby kredytów, niż w przypadku gotówki. Przelewając środki pieniężne na konto bank nie ma konieczności posiadania znacznych rezerw finansowych. Zyskiem dla banku jest także samo wydanie karty oraz opłaty wynikające z obsługi. Inną sytuacją, w której bank może osiągać dodatkowe przychody jest udzielanie krótkoterminowych kredytów bezpośrednio związanych z kartami płatniczymi. Wysokość kredytu jest uzależniona od zdolności kredytowej posiadacza karty. Również różnice kursowe mogą stać się podstawą do osiągnięcia korzyści, podobnie jak dodatkowe przywileje przyznawane właścicielom niektórych kart²².

¹⁹ *Ibidem*, s. 67.

²⁰ *Ibidem*, s. 68.

²¹ K. J. Jakubski, *Bezpieczna karta?*, [w:] J. Kosiński (red.): *Przestępczość z wykorzystaniem elektronicznych instrumentów płatniczych*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Szczytno 2006, s. 35-36.

²² J. Kukulski, *Aspekty prawne bankowych kart płatniczych w polskim systemie pieniężnym*, Wyd. Kodeks Sp. z o. o., Warszawa 2002, s. 51-53.

Powszechność kart płatniczych sprzyja także ich właścicielom. Już samo posiadanie, w szczególności złotych i platynowych kart, wiąże się z prestiżem. Niewątpliwą zaletą jest brak konieczności noszenia przy sobie dużych sum pieniężnych, co jest także formą zabezpieczenia przed ewentualną kradzieżą. Karta płatnicza nie ogranicza posiadacza tylko do dokonywania transakcji w kraju wydania, albowiem jest akceptowana przez wiele innych państw. Ponadto wiele sieci usługowych oferuje dodatkowe rabaty przy dokonywaniu płatności za pomocą karty²³.

Biorąc pod uwagę kryterium, jakim jest osobowość prawna, można wyróżnić klientów indywidualnych i klientów instytucjonalnych. Pierwsza grupa może wybierać z bogatej oferty kart emitowanych przez różne instytucje finansowe. Każda osoba uprawniona do korzystania z elektronicznych instrumentów płatniczych ma do dyspozycji karty dostosowane do wieku, statusu majątkowego oraz indywidualnych preferencji. Wśród podstawowych typów wyróżnia się karty: masowe (zwykłe), debetowe, kredytowe, typu „charge”. Banki przygotowują specjalne oferty dla osób niepełnoletnich oraz studentów, a także dla osób osiągających wysokie dochody²⁴.

Drugą grupą interesantów, dla których bank świadczy usługi związane z transakcjami bezgotówkowymi, są przedsiębiorstwa. Największą popularnością cieszą się karty typu „charge”, którymi firmy mogą się posługiwać na arenie międzynarodowej. Nadrzędną korzyścią stosowania kart powiązanych z rachunkiem przedsiębiorstwa jest możliwość regulowania zobowiązań za zakupione towary bezpośrednio z konta bankowego. W przypadku utraty karty bank zobowiązany jest przejąć odpowiedzialność finansową nim karta zostanie zastrzeżona. Po zgłoszeniu właściciel przestaje być odpowiedzialny za wszelkie transakcje dokonane przy użyciu jego karty. Każda osoba upoważniona do korzystania z firmowego konta ma obowiązki do zachowania szczególnej ostrożności podczas użytkowania karty. Wskazane jest, aby kod PIN nie był przechowywany razem z kartą. Jeżeli uprawniony nie zastosuje się do wszystkich zaleceń ustawy i regulaminu bankowego, nie będzie mógł skorzystać z praw chroniących klienta²⁵.

Ryzyko posługiwania się kartami płatniczymi

W zamierzeniu karty płatnicze miały chronić właściciela przed kradzieżą noszonej przy sobie gotówki, jednakże same stały się obiektem wielu przestępstw. Do najczęściej stosowanych oszustw z użyciem elektronicznych kart płatniczych należą: blokowanie karty, przejęcie kodu PIN, skimming kart, a także phishing.

Blokowanie kart (card trapping) polega na zatrzymaniu karty w czytniku bankomatu. Przestępcy, aby osiągnąć swój cel stosują wiele metod. Do najczęściej stosowanych można zaliczyć pętlę libańską oraz pętlę rumuńską. Obie mają za zadanie zablokować kartę w ten sposób, aby uniemożliwić wyjęcie jej przez użytkownika oraz zatrzymanie przez bankomat²⁶.

²³ *Ibidem*, s. 54-55.

²⁴ A. Bury, *Karty płatnicze...*, op. cit., s. 93-122.

²⁵ P. Wroński, *Bankowość elektroniczna dla firm*, CeDeWu, Warszawa 2004, s. 72-74.

²⁶ M. Fogmag, *Zarządzanie ryzykiem i oszustwami w NCR*, [w:] J. Kosiński (red.): *Przestępczość...*, op. cit., s. 241-242.

Kolejnym, stosowanym przez oszustów sposobem jest przejęcie kodu PIN. Początkowo przestępcy w sposób bezpośredni, poprzez obserwację ofiary, starali się dostrzec wprowadzony kod PIN. Z biegiem czasu stosowane metody coraz bardziej wykorzystywały zaawansowane technologie. Dzięki zamontowaniu maleńkich kamer szpiegowskich mogli pozyskiwać kod PIN bez konieczności bezpośredniego kontaktu z posiadaczem karty. Montuje się je w miejscach możliwie niewidocznych, tak aby nie wzbudzić podejrzeń²⁷.

Bardzo niepokojącym zjawiskiem coraz częściej występującym na rynku jest tzw. skimming. Jest to metoda polegająca na zeskanowaniu danych z paska magnetycznego, a następnie skopiowaniu ich na biały plastik, czyli czystą kartę. Przystępcy wykorzystują w tym celu miniaturowe skanery, które trzymają w dłoni, a także montują je w blacie stołu. Również bankomaty są narażone na działanie skimmingu. W tym przypadku odpowiednie urządzenia zwane skimmerami są instalowane w miejscu wprowadzania karty do bankomatu. Poza skopiowanym paskiem magnetycznym do wykorzystania obcej karty jest także potrzebny jej kod PIN. Można go zdobyć dwoma sposobami. Jednym z nich jest mała kamera zamontowana w taki sposób, by monitorować klawiaturę. Drugą metodą jest zastosowanie specjalnej nakładki, którą umieszcza się na klawiaturze bankomatu. Różnice na pierwszy rzut oka nie są zauważalne, natomiast informacje w błyskawicznym tempie trafiają do przestępców²⁸.

Działalność przestępcza zwana phishingiem swoim zakresem obejmuje podszywanie się pod banki oraz aukcje internetowe w celu wyłudzenia najważniejszych danych dotyczących kart płatniczych. Nieświadomi niczego klienci odpowiadają na e-maile, odsyłające do fałszywych stron internetowych, często podając kod PIN oraz hasło do swego konta bankowego. W ten sposób sami ułatwiają cyberprzestępcom uzyskanie poufnych danych. Inną strategią działania internetowych oszustów jest infekowanie witryn internetowych różnego rodzaju wirusami szpiegowskimi, które pozwalają na przechwycenie osobistych danych zwykłych użytkowników²⁹.

Ostatnim zagadnieniem jest nadmierne zadłużenie użytkowników kart płatniczych. Atrakcyjna oferta banków i brak samokontroli w korzystaniu z kart płatniczych, w szczególności kredytowych, przyczynia się do utraty płynności finansowej, a nawet indywidualnych bankructw. Dzieje się tak również z winy banków, które działając na dynamicznie rozwijającym się rynku, chcąc zachować pozycję konkurencyjną, zachęcają klientów do korzystania z coraz to nowszych ofert kredytowych. Konsumenci zwabieni propozycjami ze strony banków nawet nie zauważają, kiedy wpadają w spiralę kredytową³⁰.

Sytuacja na rynku kart płatniczych w Polsce

Początki kart płatniczych w Polsce sięgają lat 70-tych XX wieku. Proces wprowadzania kart na rynek polski zapoczątkowało Biuro Podróży Orbis. Pierwszy bankomat został wprowadzony przez Bank Polska Kasa Opieki SA. Ożywienie polskiego sektora instrumentów bezgotówkowych nastąpiło w roku 1990. Od tego momentu można dostrzec systematyczny wzrost liczby zarówno klientów, jak

²⁷ *Ibidem*, s. 242.

²⁸ www.kryzysowo.pl/skimming-przestepcza-dzuma-xxi-wieku/ (2014.04.01)

²⁹ www.zyjbezpiecznie.policja.pl/zb/finanse-i-dokumenty/47375,Skimming-i-phishing.html (2014.04.01)

³⁰ J. Kukulski, *Aspekty prawne...*, op. cit., s. 58.

i podmiotów oferujących coraz to bardziej udoskonalone karty płatnicze. Współcześnie posiadanie kart płatniczych stało się nieodłącznym elementem dokonywania codziennych transakcji³¹.

Coraz częściej codzienne czynności uzależniane są od płatności bezgotówkowych. Polacy odchodzą od dokonywania płatności za pomocą gotówki na rzecz transakcji elektronicznych. Jak donosi portal www.prnews.pl na koniec trzeciego kwartału 2013 roku liczba wyemitowanych kart płatniczych wynosiła ok. 35 milionów. Preferencje Polaków stale się zmieniają, o czym świadczy systematycznie rosnący odsetek wyemitowanych kart płatniczych z funkcją zbliżeniową. Ciągłe odnotowuje się wzrost ogólnej liczby transakcji dokonywanych za pomocą kart płatniczych³².

Zgodnie z danymi przedstawionymi przez Narodowy Bank Polski na koniec trzeciego kwartału 2013 roku udział kart debetowych w ogóle kart płatniczych wynosił 81,1% i jest on wyższy w stosunku do poprzedniego kwartału. Dzieje się tak kosztem kart kredytowych, których liczba nieznacznie zmalała. Strukturę zamyka udział kart obciążeniowych – typu „charge” – który kształtuje się na poziomie 0,9%. Liczba tych kart maleje z roku na rok. Na podstawie danych udostępnionych przez NBP łączna kwota dokonanych transakcji w trzecim kwartale 2013 roku wynosiła 113,7mld zł. Kwota ta od kilku lat systematycznie wzrasta. Podobnie rzecz ma się jeśli chodzi o ilość bankomatów. Z wpływem trzeciego kwartału odnotowano także wzrost liczby bankomatów. W ciągu kwartału odnotowano montaż 36 nowych bankomatów³³.

Wraz z rozwojem elektronicznych transakcji bezgotówkowych wzrasta liczba przestępstw z wykorzystaniem kart płatniczych. Według danych Narodowego Banku Polskiego odsetek oszustw dokonanych z użyciem tych kart systematycznie rośnie od I półrocza 2011 roku. Na przestrzeni trzech ostatnich lat liczba ta wzrosła aż o 16 392 przypadków. Największy odsetek w ogólnej liczbie przestępstw odnotowano z udziałem sfałszowanych kart i wynosił on 28,9%. W pierwszym półroczu 2013 roku całkowita wartość podobnych incydentów wyniosła 12,6 mln złotych, co oznacza spadek w stosunku do poprzedniego półrocza³⁴.

Podsumowanie

Pomimo bogatej oferty banków i systematycznie rosnącej liczby punktów usługowych, akceptujących transakcje bezgotówkowe, Polska wciąż nie może osiągnąć średniej unijnej pod względem ilości wydawanych kart płatniczych. Obecne realia stwarzają klientom możliwość wyboru karty dostosowanej do ich potrzeb i preferencji. Poza podstawowym przeznaczeniem, karty płatnicze stały się wyznacznikiem prestiżu oraz formą nagrody przyznawanej przez banki lojalnym klientom. Posiadanie karty niesie ze sobą szereg korzyści. Podstawową zaletą jest brak konieczności noszenia przy sobie znacznej ilości gotówki, co zmniejsza prawdopodobieństwo stania się ofiarą kieszonkowców. Karty płatnicze są udogodnieniem nie tylko dla indywidualnych posiadaczy, ale także dla banków

³¹ W. Chmielarz, *Systemy elektronicznej bankowości*, Difin, Warszawa 2005, s. 108-109.

³² www.prnews.pl/analizy/wyglad-karty-platniczej-nabiera-nowego-znaczenia-3082914.html (2014.04.02).

³³ www.nbp.pl/home.aspx?f=/systemplatniczy/karty/informacje_kwartalne.html (2014.04.02).

³⁴ www.nbp.pl/systemplatniczy/ocena/ocena2013_1.pdf (2014.04.02).

i organizacji. Mimo to, niosą ze sobą ryzyko utraty panowania nad środkami znajdującymi się na rachunku bankowym powiązanych bezpośrednio z kartą.

W dzisiejszych czasach rabowanie banków ustąpiło miejsca bardziej zaawansowanym technologicznie metodom kradzieży. Ma to związek z dynamicznie rozwijającym się sektorem bankowym. Głównym przedmiotem zainteresowania przestępców stały się nadużycia związane z wykorzystaniem kart płatniczych. Na podstawie danych udostępnionych przez Narodowy Bank Polski można zauważyć stale rosnący odsetek przestępstw związanych z tym procederem. Pomimo wszelkich działań podejmowanych przez banki i policję, wciąż nagminnie dochodzi do naruszania praw posiadaczy kart płatniczych. Oszuści pozyskują w nielegalny sposób, często przy użyciu urządzeń szpiegowskich, dane niezbędne do przejęcia kontroli nad kartą osoby poszkodowanej. Ważne jest, by każdy użytkownik kart płatniczych dołożył wszelkich starań, aby uniemożliwić osobom nieupoważnionym dostęp do danych zawartych na pasku magnetycznym karty bądź mikroprocesorze. Istotną kwestią jest także odpowiednie przechowywanie kodu PIN, w takim miejscu, aby nie ułatwiać zadania przestępcom, gdy znajdują się w posiadaniu karty.

Bibliografia

- Bury A., *Karty płatnicze w Polsce*, Wyd. CeDeWu, Warszawa 2001.
- Chmielarz W., *Systemy elektronicznej bankowości*, Difin, Warszawa 2005.
- Kosiński J. (red.), *Przestępczość z wykorzystaniem elektronicznych instrumentów płatniczych*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Szczytno 2006.
- Kukulski J., Pluta I., *Karty płatnicze. Teoria i praktyka*, Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 1998.
- Kukulski J., *Aspekty prawne bankowych kart płatniczych w polskim systemie pieniężnym*, Wyd. Kodeks Sp. z o. o., Warszawa 2002.
- Masiota J., *Elektroniczne instrumenty płatnicze*, Oficyna Wydawnicza BRANTA, Bydgoszcz–Poznań 2003.
- Wroński P., *Bankowość elektroniczna dla firm*, CeDeWu, Warszawa 2004.
- www.kryzysowo.pl/skimming-przestepcza-dzuma-xxi-wieku/.
- www.nbp.pl/home.aspx?f=/systemplatniczy/karty/informacje_kwartalne.html.
- www.nbp.pl/systemplatniczy/ocena/ocena2013_1.pdf.
- www.prnews.pl/analizy/wyglad-karty-platniczej-nabiera-nowego-znaczenia-3082914.html.
- www.zyjbezpiecznie.policja.pl/zb/finanse-i-dokumenty/47375,Skimming-i-phishing.html.